

BRONKS – dé surplus

Suggesties om zelf aan de slag te gaan met de kinderen voor en na de voorstelling.

BRONKS
THEATER VOOR JONG PUBLIEK

Beste leerkrachten,

Binnenkort bezoeken jullie met de klas de voorstelling *Rita*, een coproductie van BRONKS en Tuning People.

Randi De Vlieghe en Jef Van gestel maakten in 2015 voor KOPERGIETERY het fel gesmaakte *Voetbal op Hoge Hakken*.

Rita, één van de personages uit die voorstelling, krijgt nu een tweede leven: samen met Natascha Pire focussen beide theatermakers op het leven van deze bejaarde dame.

Het leven van een bejaarde... saai??? Niet als Randi en Jef met hun voorliefde om van het alledaagse iets buitengewoons te maken, het leven van een ietwat extravagante dame met veel gevoel voor drama onder de loep nemen.

In deze surplus vind je tips die kunnen helpen om de kinderen voor te bereiden op het theaterbezoek an sich en op de voorstelling in het bijzonder: het is belangrijk dat kinderen vooraf een idee hebben van wat ze mogen verwachten van het theaterbezoek, maar ook van wat van hen als publiek verwacht wordt.

Ook na de voorstelling is het goed om even stil te staan bij hoe de kinderen de voorstelling beleefden.

Wij wensen jullie alvast veel plezier bij het voorbereiden en het bijwonen van deze voorstelling.

Met vriendelijke groeten
Tine Melens

CREDITS

creatie & spel Randi De Vlieghe, Jef Van gestel

geluids- & decorontwerp Wannas Deneer

uitvoering decor Simon Callens, Danny Vandeput & Tim Vanhentenryck

lichtontwerp Thomas Clause

techniek Jo Thielemans, Marlies Jacques, Bram Waelkens

coaching Veerle Kerckhoven & Natascha Pire

kostuum Maartje Van Bourgognie

productieleiding Ellen De Naeyer

met dank aan KOPERGIETERY en Walpurgis

met de steun van de Vlaamse overheid

co-creatie Tuning People & BRONKS

Voor reacties van de pers of interviews kan je terecht op Wie wil vindt enkele persartikels over Rita op <https://www.bronks.be/nl/programma/4646/rita>

De trailer van de voorstelling kan je bekijken op <https://www.youtube.com/watch?v=Wg6Le7SqeAc>

Inhoud

Suggesties voor voorbereiding:	4
1. Tips voor een aangenaam verloop van de voorstelling:	4
2. Aan de slag met de kinderen	5
2.1. voor de voorstelling	5
2.1.1. Wat is jezelf zijn? : een klasgesprek	5
2.1.2. Wat is kind zijn? Wat is volwassen zijn? Wat is bejaard zijn?: een klasgesprek	5
2.1.3. Verlies van zelfstandigheid:	6
a. Een inlevingsoefening:	6
b. Wat als je het niet meer alleen kan?	6
2.1.4. Over communicatie:	6
Werkwijze:	7
a. Volwassenen onder elkaar versus volwassenen tegen kinderen:	7
Spel tip:	7
b. Volwassenen onder elkaar versus volwassenen tegen bejaarden.	7
Spel tip: Wie van de drie?	7
2.1.5. De voorstelling	9
2.1.5.a: de voorstelling: Rita	9
2.1.5.b: De voorstelling: meer dan tekst en spel.	9
2.1.5.c: de voorstelling: tips voor een aangenaam theaterbezoek:	9
Na de voorstelling	10
bijlage 1	11

Suggesties voor voorbereiding:

1. Tips voor een aangenaam verloop van de voorstelling:

Het is goed om de kinderen ook voor te bereiden op het theaterbezoek “an sich”. Zo zijn ze niet alleen nieuwsgierig naar de voorstelling door wat u vooraf in de klas met hen deed, maar weten ze ook wat van hen als theaterpubliek verwacht wordt. Daarom hieronder enkele tips:

- Theaterbezoek begint niet pas “als de lichten doven in de zaal”. Zeker niet in schoolverband. Een goede **voorbereiding** in de klas maakt de kinderen nieuwsgierig, helpt hen om met een open geest en een open blik de voorstelling bij te wonen.
- Bij die voorbereiding is het – naast het nieuwsgierig maken naar de voorstelling zelf – belangrijk de kinderen voor te bereiden op hun rol als **publiek**. Zeker als de kinderen nog erg jong zijn en geen of weinig ervaring hebben met theaterbezoek. M.a.w. kennen ze de **gedragscodes** die gangbaar zijn in **theater**? Kunnen ze in dit verband bijvoorbeeld verschillen en overeenkomsten aanhalen tussen een bezoek aan de cinema en in theater?
- In theater is de **live aanwezigheid van de acteurs** hierbij erg belangrijk. Waarom zou je bijvoorbeeld in een cinemazaal wel een zakje popcorn mogen oppeuzelen en waarom mag dat niet tijdens een theatervoorstelling? (Het is niet enkel storend voor wie naast de snoeperd zit, het kan ook erg storend zijn voor de acteurs.) In theater is – naast de kwaliteit van het theaterstuk en de acteerprestaties van de acteurs – de wisselwerking tussen de zaal en de acteurs immers mee bepalend voor het welslagen van de voorstelling.
- Bespreek met de kinderen ook dat in het begin van de voorstelling de **zaallichten** uit zullen gaan en de spots daarna op de acteurs worden gezet. Hoewel het zaallicht bij voorstellingen voor kleine kinderen bij voorkeur zacht gedimd wordt, terwijl de speellichten aangaan, wekt dit bij sommige kinderen een schrikreactie of de foutief aangeleerde reactie van te beginnen gillen. Het moment waarop het zaallicht uitgaat, is net het moment voor het publiek om tot **rust** te komen en de zintuigen te scherpen. Het moment om je nog even goed in je stoel te nestelen, je oren en ogen goed open te zetten en te genieten van wat er te zien en te horen valt.
- Voor de rust van de kinderen is het belangrijk goed **op tijd** aan te komen: zo hebt u ook de tijd om ze rustig allemaal nog even naar het toilet te laten gaan. Belangrijk is ook de kinderen zo rustig mogelijk naar hun plaatsen te begeleiden
- Leerkrachten kunnen best **tussen de kinderen in gaan zitten**. Zo is het makkelijker om de kinderen weer tot rust aan te manen als ze even verstrooid zijn geraakt. Spreek bijvoorbeeld ook van tevoren met je collega's af welke kinderen je dicht bij je in de buurt laat zitten.
- Vraag eventueel enkele **ouders** om het theaterbezoek mee te begeleiden.
- En voor de leerkrachten... vergeet u niet uw **GSM** uit te zetten voor u de zaal binnen gaat.
- Het nemen van foto's verstoort de voorstelling: op eenvoudig verzoek kan je foto's verkrijgen via info@bronks.be

2. Aan de slag met de kinderen

2.1. voor de voorstelling

Met *Rita* duiken de makers niet alleen in het alledaagse leven van een langzaam aftakelende bejaarde vrouw, maar ook in de relatie tussen deze excentrieke dame en haar verzorger. Een relatie die in vele gevallen niet evident is en waar wel wat addertjes onder het gras kunnen zitten...

Voor Rita is het fijn vertoeven in haar wereld vol herinneringen en fantasie, waarin muziek (opera) en dans een belangrijke bron van troost zijn. Hiertegenover staat Martino die haar – vanuit zijn taken als verzorger – telkens weer de dagelijkse realiteit intrekt. Dit levert niet alleen maar “grappige” of “ontroerende” scènes op, maar werpt ook een licht op de noodzaak om als zorgverlener de integriteit van de hulpbehoevende “cliënt” te blijven zien: geen sinecure!

Net zo is het voor Rita niet steeds makkelijk zich aan te passen aan het dagschema en de regeltjes die haar verzorger noodgedwongen invoert... Maar Rita zou Rita niet zijn als ze niet in al haar glorie en met al haar gevoel voor drama zou rebelleren tegen deze gang van zaken: Rita blijft Rita, Rita blijft zichzelf, ook al loopt er hier en daar en meer dan eens wat mank. Chapeau aan de verzorgers die de kunst begrijpen om zowel om te gaan met waar zij als verzorger verantwoordelijk voor zijn als met de eigenheid en de wil van hun cliënten. Een extra thema dus in deze voorstelling: je zelf kunnen/mogen zijn.

Met dit thema kan je de inleiding op de voorstelling dan ook starten en wel in de leefwereld van de kinderen zelf.

2.1.1. Wat is jezelf zijn? : een klasgesprek

Je kan vertrekken vanuit volgende vragen:

- *Wat is jezelf zijn? Wat betekent dat eigenlijk?*
- *Wat heb je nodig om jezelf te kunnen zijn.*
- *Gebeurt het dat mensen dingen zeggen of doen, waardoor je niet (meer) jezelf kunt of durft te zijn? Hoe voelt dat dan? Word je dan boos? Verdrietig?*
- *Hoe ga je daar dan mee om? Wat helpt jou om je weer beter in je vel te voelen als je boos of verdrietig werd? Wat helpt jou om dan weer rustig te worden?*

2.1.2. Wat is kind zijn? Wat is volwassen zijn? Wat is bejaard zijn?: een klasgesprek

Vraag de kinderen naar typische dingen voor kinderen/ volwassenen/ bejaarden...

Zijn er ook overeenkomsten?

Mogelijke vragen om het gesprek op gang te trekken:

Wat is kind zijn? Tot wanneer ben je kind? (en dan bedoelen we niet leeftijd)

Wat is volwassen zijn? Vanaf wanneer kan je zeggen dat iemand volwassen is (en alweer geen leeftijd)

Wat is bejaard zijn? Vanaf wanneer is iemand bejaard... Vanaf wanneer is iemand hulpbehoevend?

Het spreekt voor zich dat dit gesprek alle kanten kan uitgaan, en dat je hier en daar zal moeten bijsturen of nuanceren, als de kinderen dat zelf al niet doen.

2.1.3. Verlies van zelfstandigheid:

a. Een inlevingsoefening:

Vraag de kinderen even stil te staan bij alles wat ze van deze ochtend tot nu gedaan hebben, vanaf het moment dat ze hun ogen open deden... Vraag hen eveneens zich voor te stellen dat ze daarbij fysiek niet in staat zijn om zich zelfstandig van punt a naar punt b te begeven en om zelfstandig allerlei manuele handelingen uit te voeren: bij welke handelingen uit het dagelijks leven zouden ze dan hulp nodig hebben en welke hulp dan wel?

b. Wat als je het niet meer alleen kan?

Overloop met de kinderen welke mogelijkheden er allemaal zijn voor ouderen die het niet langer zelfstandig aankunnen.

- Mantelzorg: bv. familieleden, vrienden, burens nemen een groter of kleiner deel van de zorg op.
- Thuiszorg: bv. verpleging aan huis voor hulp bij de dagelijkse hygiëne en medische zorg, poetshulp, familiale hulp voor het bereiden van maaltijden, boodschappen doen, maaltijden aan huis gebracht...
- Serviceflats: mensen die nog relatief zelfstandig zijn kunnen terecht in een serviceflat waar ze hun eigen leven kunnen leven en bepalen, maar toch meteen de nodige zorg kunnen inschakelen zodra of wanneer het nodig is.
- Rusthuis: hier kunnen mensen terecht die het echt niet meer alleen aankunnen. De mensen krijgen een kamer(tje) waar ze in de mate van het mogelijke ook eigen spulletjes mogen neerzetten. Vaak is het een laatste etappe in het leven. De zorg is erg afhankelijk van de filosofie of de visie van de inrichters van het tehuis. In uitzonderlijke gevallen mogen de mensen hun eigen dagritme bepalen, in het merendeel van de gevallen zijn ze vanaf dan overgeleverd aan de regels en het "ritme" van het huis... Eveneens afhankelijk van de visie van de inrichters worden de bejaarden meer of minder aangespoord om nog deel te nemen aan verschillende activiteiten. Dit kan gaan van samen koken met een aantal anderen, samen nog een groentetuin onderhouden, onderhouden van intellectuele, creatieve of bewegingsmogelijkheden via kinesitherapie of ergotherapie, tot louter bezigheidstherapie...

2.1.4. Over communicatie:

Je zou ook kunnen ingaan op een oud zeer: namelijk de manier waarop ouderen soms bejegend worden...

Nog te vaak worden ouderen betuttelend bejegend. Vooral als ze hulpbehoevend worden en een stuk zelfstandigheid verliezen ligt het gevaar op de loer dat ze in contact komen met goed bedoelende hulpverleners, die hen om één of andere reden aanspreken als kinderen...

Je vindt hierover een bijzonder boeiend artikel op deze link:

http://www.ouderenhart.be/PSYCHISCH_WELBEHAGEN/BETUTTELING/betutteling.htm

Werkwijze:

a. Volwassenen onder elkaar versus volwassenen tegen kinderen:

Stel de vraag of volwassenen altijd op dezelfde manier tegen elkaar praten dan dat ze tegen kinderen praten: ga eens na bij jezelf of je bv op dezelfde manier aan je buurman zou vragen om zijn zakdoek of om zijn voeten niet op tafel te leggen als dat je dat aan een kind zou vragen of zeggen. Misschien kunnen de kinderen zelf wel voorbeelden geven over die verschillende manieren of vinden ze dat er niet echt verschillen zijn.

Spel tip:

- a. Speel jezelf en vraag een kind een collega te spelen. Je gaat samen afspraken maken over het herordenen van de klas. Idealiter gebeurt dit in onderling overleg. (het uitvoeren hoeft niet, het maken van de afspraken volstaat)
- b. Vraag nu 3 kinderen van de klas om – in het kader van het herordenen van de klas - even te helpen een tafel en wat stoelen te verzetten: heel wat mensen zullen nu waarschijnlijk veel directiever uit de hoek komen en de kinderen minder inspraak geven over hoe ze dat zouden kunnen aanpakken.
- c. Kunnen de kinderen dit verschil benoemen? Herkennen ze het?

b. Volwassenen onder elkaar versus volwassenen tegen bejaarden.

Stel nu de vraag of volwassenen altijd op dezelfde manier tegen elkaar praten dan tegen bejaarden. De kinderen zullen misschien zelf voldoende voorbeelden kunnen aanhalen of zelfs “naspelen”.

Spel tip: Wie van de drie?

Vraag één van de kinderen een bejaarde dame of heer te spelen, hierna X genoemd. Jijzelf (of als je kinderen vertrouwd zijn met drama en al makkelijk in een rol kunnen kruipen) speelt op 3 verschillende manieren de thuishulp, hierna Y 1, 2 of 3 genoemd.

Rolomschrijving:

X

X zit 's ochtends te wachten op de thuisverzorger. Normaal gezien moet X wachten om op te staan, want trappen lopen is te gevaarlijk geworden alleen. Maar om één of ander reden is X toch alleen opgestaan, heeft al kleren aangetrokken over zijn pyjama heen en is alleen beneden gesukkeld. Op het moment dat de thuishulp toekomt, zit X nog uit te blazen op een stoel en is net zijn/haar bril op de grond gevallen. X probeert om vanop de stoel de bril weer op te rapen, wat voor X al een gevaarlijke onderneming is...

Y

Y komt binnen met de sleutel en verwacht niet dat X al opgestaan is: afspraak met de familie is dat X niet alleen beneden komt...

Y 1: behandelt de bejaarde als volwassene: stelt normale vragen zoals wat er gebeurt is, waarom hij al naar beneden wilde komen. Gaat vandaaruit zoeken naar een oplossing om voortaan deze situatie te vermijden. Y1 helpt X waar nodig met het

ochtendritueel (toilet, wassen, eten...) maar laat zoveel mogelijk over aan X zelf. Praat op een normale, rustige en volwassen manier tegen X.

Y2: reageert overbezorgd: haalt uitvoerig aan wat er allemaal toch had kunnen gebeuren... Raapt de bril op voor de bejaarde, helpt hem of haar van de stoel en helpt X ook zoveel mogelijk met alles wat hoort bij het ochtendritueel: eigenlijk neemt Y alles uit handen van X. Y gebruikt ook veel verkleinwoordjes en spreekt vaak in de "wij"-vorm.

Y 3: is erg gehaast en vindt het onverantwoord dat X alleen naar beneden ging. Y3 reageert hier streng op en zal de familie hierover inlichten. Het feit dat X zich al heeft aangekleed bezorgt Y3 meer werk dan voorzien, want alles moet toch weer uit voor de ochtendwasbeurt...Y3 is erg gestrest, want moet nog naar meerdere mensen in de straat die zitten te wachten op hun hulp. Y3 neemt zoveel mogelijk uit handen van X en helpt met alles...

Evaluatie:

Wie van de 3 zorgverleners zouden de kinderen kiezen voor hun ouders of grootouders als die hulpbehoevend geworden zouden zijn en waarom of waarom niet? Y1, Y2 of Y3?

Je zou hier kunnen refereren naar het artikel over betutteling...

2.1.5. De voorstelling

2.1.5.a: de voorstelling: Rita

Om Rita te introduceren kan je gebruik maken van de affiche en de tekst op het flyertje.

- a. De affiche: kreeg je geen affiche toegestuurd: dan kan je die bekijken op https://www.bronks.be/mediastorage/FSDocument/8091/RITA_AFF_1.pdf ...
- b. De tekst op het flyertje: om voor te lezen en vooraf misschien al even bij stil te staan:
Een bejaarde Alice in Wonderland voor iedereen vanaf 8 jaar
Rita is een alleenstaande vrouw op leeftijd met een groot gevoel voor drama. Met haar liefde voor opera probeert ze de dagelijks sleur en de ouderdom angstvallig te ontvluchten. Ze verdwaalt in een waanzinnig labyrint waar fictie en realiteit niet meer van elkaar te onderscheiden zijn.
(hier geen extra suggesties: u weet zelf best welke woorden of uitdrukkingen voor de kinderen van uw klas wat extra uitleg nodig hebben.)

2.1.5.b: De voorstelling: meer dan tekst en spel.

Naast de tekst zijn er in theater heel wat andere elementen die vertelwaarde kunnen hebben. Ook zonder woorden wordt er veel gezegd...

Vraag de kinderen tijdens de voorstelling te proberen onthouden welke elementen op de scène dingen vertellen die we niet via de tekst te weten komen en wát die hen dan vertellen: dat de non-verbale elementen voor meerdere interpretaties vatbaar zijn zal waarschijnlijk blijken tijdens het nagesprek en maakt een nagesprek nog net zo boeiend!

Elementen die in theater extra vertelwaarde kunnen dragen zijn:

- a. Het spel van de acteurs: mimiek, houding, relatie...
- b. Kostuums
- c. Het decor
- d. De attributen
- e. De belichting
- f. De muziek en geluidsdecor of soundscape

2.1.5.c: de voorstelling: tips voor een aangenaam theaterbezoek:

Deze tips vind je op p.4: het is belangrijk er even bij stil te staan met de kinderen.

Na de voorstelling

Na de voorstelling is het belangrijk dat de kinderen hun indrukken kunnen ventileren. Soms gebeurt dat heel spontaan, misschien al op de bus terug naar school of in de klas in een nagesprek.

Misschien inspireerde de voorstelling jou als leerkracht om nadien met de kinderen nog aan de slag te gaan of zit je hoofd al vol vragen om een klasgesprek te beginnen n.a.v. de voorstelling.

Hieronder alvast enkele suggesties voor het nagesprek:

- Welke scènes hebben de kinderen geraakt/ zijn hen bijgebleven.
- Welke elementen in de voorstelling hadden extra vertelwaarde en hoe werden die door de kinderen geïnterpreteerd of gelezen?
- Op de flyer lazen we:
Rita verdwaalt in een waanzinnig labrynt waar fictie en realiteit niet meer van elkaar te onderscheiden zijn.
Vonden de kinderen dat ook terug in de voorstelling? Zo ja, op welke momenten? M.a.w. Speelde alles zich in realiteit af? Welke scènes wel, welke scènes niet denk je? Hoe kon je dat weten of aanvoelen?
- Hoe zouden de kinderen het karakter van Rita omschrijven? Hoe zouden de kinderen het karakter van Martino omschrijven? Het kan interessant zijn om te merken dat niet iedereen dezelfde karaktereigenschappen zal toewijzen aan de personages. De opsomming van een reeks bestaande karaktereigenschappen kan helpen om de kinderen te laten nadenken over mogelijke nuances. (zie bijlage 1 p.11)
- Hoe zouden de kinderen Martino als zorgverlener omschrijven? Zou je hem aanbevelen aan je moeder of vader? Waarom wel, waarom niet?
- Kon je in Rita ook dingen herkennen van je eigen grootouders?
- Kan je je momenten herinneren waarin Rita emotioneel reageerde? Het kan gaan om blijde, trieste, boze of angstige gevoelens. Kan je die momenten beschrijven of de aanleiding vertellen waardoor ze zich zo voelde? Of... kan je die scène eventueel naspelen?
- Zou je door wat we te weten kwamen in de voorstelling een beeld kunnen vormen van het verleden van Rita: een soort levensloop...?
- En nog ééntje: er is een sprookje terug te vinden in de voorstelling... welk sprookje denk je? En wat zou - voor jou - Rita gemeen kunnen hebben met Alice in Wonderland?

Bijlage 1

